

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Motto: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

VII. ARG.

STOCKHOLM, 15 FEBRUARI 1918

N:r 4.

Rösträtt och politisk takt.

Jag sitter med en L. K. P. R:s årsberättelse i min hand och bläddrar genom sidorna. Rätt enformig kan den tyckas för den som ej deltagit i rösträttsarbetet. Lokalföreningar utströdda över hela riket, och en massa namn på personer: centralstyrelsemedlemmar och suppleanter, medlemsiffror. Och som extra påbröd litet vetskap om föredrag som hållits, socialt arbete som bedrivits etc. Torrt och abstrakt förefaller det den oinvigde. Men för den som levat med i detta intresse, sugits in i rörelsen, är det inte livlösa namn, det är livslevande människor och åskådliga bilder som manas fram. Jag ser viljestarka kvinnor, som årslångt arbete i rösträttens tjänst gjort vakna och målmedvetna, vana att övervinna svårigheter och lyhörda, när det gäller att skilja kärna från skal i det politiska frasmakeriet. De ha setat länge på åhörarpåsar och hört männen dryfta kvinnornas angelägenheter, och deras kritiska förmåga har skärpts under tiden. Detta tillskott i det politiska livet kunde vara gott att äga, hrr riksdagsmän, och intet parti kommer att bli lottlös. Det har så ofta, särskilt i denna tidnings spalter, framhållits huru kvinnorna och samhällets svaga och vanlottade skulle vinna på kvinnornas inträde i statslivet. Men det förefaller mig som om även det politiska livet kunde ha något att vinna på kvinnornas medinflytande. Kvinnorna ha ju av ålder ansetts som de goda sederna och den goda tonens väktare. Och sällan har väl en dylik vakthållning varit så välbehövlig som just nu inom det politiska livet. Det är en sannskyldig plåga för den med politisk ansändighetsskänsla begåvade, vilket parti han än tillhör, att med tillhjälp av vissa av de dagliga tidningarna söka orientera sig i de politiska dagshändelserna. Denna försämring och detta förråande av pressen är särskilt märkbart, när en vänsterregering sitter vid makten. Jag är övertygad om att när kvinnorna tillåtas deltaga som fullmyndiga medborgare i det politiska livet, så komma de kvinnor rösträttsrörelsen fostrat till fördragsamhet mot oiktänkande aldrig att nedlåta sig att deltaga i skallet utan komma att kraftigt reagera. Lika litet som vi tilllåta en dylik ton inom vår umgänges- och familjekrets, lika litet skulle vi finna oss däri inom vår politiska miljö. — "Inbilsks överskattning", invänder kanske någon vid tanken på förlöppningar från ett eller annat kvinnohåll. Men jag ber då att få betona att jag talat om den kontingent av kvinnor, som utvecklats och skolats genom röst-

Vi kunna icke med säkerhet förutsäga att inte i framtiden nya Napoleon och Cesarer komma att uppstå. Den enda tryggheten finns hos folket självt. Över hela världen har det visat sig att kvinnorna, när deras fosterland varit i fara, solidariskt ställt sig vid männens sida, om också deras hjärtan varit nära att förblöda. Men vad framtiden fordrar av oss är att vi förekomma det onda och att vi genom klarsynthet och förutseende förhindra möjligheten av framtida krig.

CARRIE CHAPMAN CATT.

Debatten om kvinnorösträtten i Englands överhus.

Det engelska folkrepresentationsförslaget passerade från underhuset till överhuset den 7 december och behandlades och gick igenom i första läsningen den 11 december. Andra läsningen ägde rum den 17 december och inleddes med en debatt, som varade i två dagar. Stämningen i överhuset karaktäriserades av den engelska rösträttstidningen The Common Cause som synnerligen akademisk, och man hade en ändå starkare känsla än vanligt av den högdragenhet och kyla och den ringa kontakt med kampen för tillvaron, som är utmärkande för det illustra husets medlemmar. Till denna stämning bidrog i icke ringa mån frånvaron av de flesta yngre parerna.

Ehuru lord Salisbury underkastade förslaget en ingående kritik, varnade han dock för avslag. Han hade ett stort förtroende för sina landsmän, och det låg i statens eget intresse, att man skulle hysa tillit till de arbetande klasserna. Vad kvinnans rösträtt beträffar, vilken skulle tillföra nationen 6 millioner nya väljare, så fanns det inte heller någon anledning att misstro kvinnorna, ehuru lorden själv med en

rättsarbetet. Denna skara är emellertid både kvantitativt och kvalitativt så betydande, att vi hoppas att den skall lyckas genomsyra det hela. Vi ha ju under rösträttsrörelsens fortgång sett vilka möjligheter till utveckling kvinnorna sitta inne med. Vi grunda även denna förhoppning på det politiska upplysningsarbetet som L. K. P. R. planlägger — en upplysning på bred basis, vid vilken de olika partiernas åsikter i varje fråga skola erhålla sin talsman. Ingenting gör nämligen en person till ett så lättfånget byte för politiska upphetsare och för politiska slagord som okunnigheten. Men gott

viss oro motsåg den enorma ökning av väljarmassorna, som kvinnans rösträtt skulle innebära. I betraktande av lord Salisburys forna ställning till kvinnorösträtten innebar hans tal åtskilligt av intresse. Hans meningsfrände, viscount Bryce, intog däremot en föräldrad och för länge sedan uppgiven position, och när han yttrade, att kvinnorna icke voro intresserade av politik och inte heller hade några tillfällen därtill, då de aldrig resonerade om politik eller bevistade några möten, visade till och med överhusets pärer tecken till synbar förvåning. Viscounten slutade sitt anförande med att säga, att verkningarna av kvinnorösträtten varken visat sig leda till ont eller gott, vilket bevisade hans egen bristande kännedom om vad som tinat i världen under de senaste femtio åren.

Även lord Sydenham talade emot demokrati och kvinnorösträtt, och efter honom kändes det som en verklig befrielse, då lord Russell höll ett utomordentligt och aktuellt rösträttstal, baserat på kvinnornas rätt till valsedeln på de mänskliga rättigheter, som de dela med männen.

vore om kvinnorna redan nu, så ofta tillfälle därtill erbjödes — och dessa tillfällen äro helt visst många — gjorde försök att få den politiska tonen omkring sig hyfsad och anständig.

Jag bläddrar vidare i L. K. P. R:s årsbok, läser namnen på de många kvinnorna och orterna och ser ett nät av osynliga trådar spunnet från den ena lilla platsen till den andra, ledningstrådar som överfört energi och uthållighet till de många som hoppas att nu stå vid målet för sina strävanden.

Elin Wahlquist.

Som billens försvarare uppträdde även lorderna Buckmaster, Stuart of Wortley och Lytton. Den senare framhöll i sitt av sann och verklig övertygelse präglade anförande, att hans enda invändning mot förslaget var att det blivit för länge fördröjt. En föregående talare hade erinrat om att Ryssland var det enda stora europeiska rike, där kvinnorna hade rösträtt, men i Ryssland rådde anarki. Men trodde någon, att våra dagars händelser i Ryssland skulle ägt rum, om landet i tid hade fått en demokratisk författning? Han ville be lorderna betänka att endast genom att ta hänsyn till folkets känslor och önskemål kunde man undvika en revolutions ödesbringande verkningar. Före år 1832 voro Englands arbetare icke representerade i parlamentet, och än i denna dag voro kvinnorna beroende av dem, som stiftade lagar för dem. Detta var icke ett förslag, som gällde folkets styrelse utan folkets rätt till representation, och som sådant hoppades han att det snart skulle bli lag.

Förslaget segrade utan votering och debatterades åter av överhuset under det s. k. kommittéstadiet, som föregår tredje läsningen, den 8, 9 och 10 januari. Den 10 januari kommer att registreras i rösträttens annaler som en synnerligen betydelsefull dag. Då vunno nämligen Englands rösträttskvinnor sitt Waterloo, demokratin och rättvisans principer segrade mot autokratien, och kvinnorösträtten antogs av överhuset med 134 röster mot 71.

Debatten följdes med både intresse och oro. På ett vis kunde man känna sig säker om utgången, men saken gällde om den skulle få ett lugnt och fridfullt förlopp eller förvandlas till en häftig konflikt mellan över- och underhus, vilket i betraktande av tidsläget kunde motses med verkliga farhågor.

Lord Curzons anförande, som inledde debatten, präglades icke av några svnpunkter, som skilde det från ett ordinarnt antirösträttstal, men mot slutet kunde åhörarna konstatera nya tonfall. Han bad sina kolleger betänka vad följden skulle bli om de på grund av kvinnorösträttsfrågan skulle råka i konflikt med underhuset. "Ni kunna rösta efter er övertygelse", sade han, "ni ha makt och rätt att utesluta det kvinnliga rösträttsförslaget ur billen, men om ni tro att ni sedan kunna rädda den, då missta ni er grundligt. Underhuset kommer att lämna tillbaka billen med kvinnorösträtten vederbörligen inpassat, och hur tänka ni då göra? Äro ni beredda att inlåta er i en strid med 350 medlemmar av underhuset, bland vilka 150 tillhöra samma parti som ni själva?" Självt ville lorden inte stå i an-

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktör: GUBLI HERTZMAN-ERICSON.

Redaktion och Exp.: 6 Karduanmakaregatan II

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.

Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.

Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.

Telegramadress: Rösträtt, Stockholm

Prenumeration genom posten:

Pris för 1918 Kr. 2.50

Lösnummer 15 öre.

Annonspris: 10 öre per mm. Å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

6 Karduanmakaregatan II, Stockholm

Allm. tel. 147 29 Rikstel. 8600.

Öppen vardagar kl. 1-1/2 e. m.

L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

svar för en sådan katastrof, och han tillkännagav sin egen och lord Peels avsikt att varken rösta för eller emot förslaget.

Efter denna förklaring visste de rösträttskvinnor, som voro närvarande, att deras fråga var säkerställd och säkerställd utan att någon ödesdiger konflikt mellan över- och underhus behövde riskeras. Oppositionen mot kvinnorösträtten karaktäriserades av en stark fruktan för demokrati och revolution. Somliga motsägo med förskräckelse, att kvinnorna skulle få bort värnplikten och understödja pacifismen. Andra misstänkte, att kvinnorna skulle arbeta för en förhastad fred och att på så sätt den preussiska militarismen icke skulle bli knäckt. Även lord Lansdowne, som har ett mycket stort personligt inflytande, talade emot kvinnorösträtten och röstade emot den.

Till kraftigt försvar för kvinnorösträtten uppträdde ärkebiskopen av Canterbury samt lorderna Russel, Willoughby de Broke och Lytton. En talares antagande att kvinnornas taliga väntan blandats med en stor tillsats bitterhet erinrade kvinnorna om att bitterheten skulle känts mera intensiv om de icke under årens lopp haft stödet av så många vänliga och pålitliga vänner bland parlamentets ledamöter, vilka uppmuntrat dem i kampen och bistått dem med alla tillgängliga medel.

G. H. E.

De engelska kvinnornas rösträtt har trätt i kraft.

Sedan folkrepresentationsförslaget segrat i över- och underhus och blivit lag, ha därigenom 6 millioner kvinnor erhållit medborgarrätt.

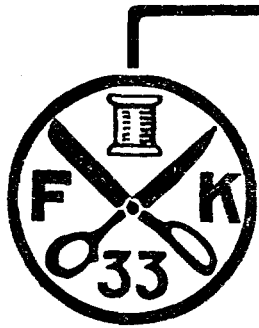
Ny landvinning.

Ny F. K. P. R. har bildats i Glimåkra, Skåne. Ett tjugotal medlemmar ingå i föreningen.

Giftna kvinnor,

försumma icke att avlämna egen deklaration.

Egen debetsedel medför kommunal rösträtt och valbarhet.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- o. utländska nyheter
i alla slags

DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR

till billiga bestända priser. Obs! Beställningsavdelning.

Vid uppvisande av medlemskort i F. K. P. R. lämnas 5 % rabatt.

Omsorgen om det upp-
växande släktet.

Det gamla kravet att stat och kommun skola effektivt sörja för ungdomens uppfostran och utbildning även efter den egentliga skolåldern, d. v. s. även efter tyllna 13 år, börjar närma sig sitt förverkligande. Ut i årets tronatal bebadades framlagandet inför nu pågående riksdag av ett "förslag till en planmassig organisation av praktiska ungdomsskolor". Propositionen kommer att stödja sig på det betänkande, som hösten 1917 avgavs av utav k. m. i tillkallade sakkunniga, 11 manliga och 2 kvinnliga; och man har all anledning att hoppas att den skall få en gynnsam behandling. Emellertid dröjer det ju en viss tid, innan av riksdagen beslutade reformer kunna bringas till verkställighet. Tydligen är det med tanke härpå, som de båda k. kungörelser utfärdats, som bära numren 899 och 900 i Sv. forf.-saml. för 1917.

Den förstnämnda av dessa båda kungörelser handlar om skolplikt beträffande fortsättningsskolor. Vi äga nämligen redan nu en skolform med detta namn, där lärjungar som med goda vitsord genomgått den för folkskolan bestända larokursen och som icke övergå till annan utbildningsanstalt, kunna vinna vidare förkovran; undervisningstid minst 180 timmar pr år; skolformen är sålunda förnämligast avsedd för dem som äro i förvärvsarbete; den åtnjuter statsanslag. Hittills har det emellertid stått i nämnda ungdoms fria skön att begagna sig av denna undervisning eller låta bli; från och med detta års ingång kan kommun, som upprättat eller upprättar fortsättningsskolor göra den obligatorisk för denna sanna ungdom. Vilken välgärning det skulle vara för alla de unga, som vid denna ålder äro i behov icke blott av de meddelade kunskaperna utan även av en skolas vård och ledning, om kommunerna nu också begagna sig av denna rättighet, behöver knappast framhållas. Vad kommunernas egen ställning till fortsättningsskolan beträffar, så har det än så länge tyvärr stått dem fritt att upprätta eller icke upprätta dylik skola: i detta förhållande göres nu ingen ändring. Emellertid hava vi att vänta att den reformerade fortsättningsskolasom yrkessakkunniga upptagit i sitt förslag, skall bli obligatorisk även för kommunerna och att det således blott är en tidsfråga, när samhället verkligen skall på allvar ta hand om all ungdom åtminstone de närmaste åren efter folkskolan.

Den sistnämnda av de båda k. kungörelserna har för oss kvinnor ett ännu större intresse. Den handlar om skolplikt beträffande undervisning i huslig ekonomi. För närvarande är det så att om en kommun anordnar undervisning i huslig ekonomi, så erhåller den därtill ekonomisk hjälp från staten. Men försåvitt detta ämne icke insättes på själva skolans skema, utan meddelas bredvid skolan såsom kom-

Riksdagsmotioner.

Barnavårdens förbättring.

I Första kammaren har hr v. Koch (l.) väckt tre motioner, som alla gå ut på en förbättring av nuvarande barnavårdslagar. Motionären ifrågasätter möjligheten av att hos en enda sakkunnig myndighet förena alla samhällets upplysande, vårdande, understödjande och kontrollerande barnavårdsuppgifter. Han föreslår undervisning i barnavård för kvinnor i större utsträckning än nu är fallet och begär utredning, huruvida statsunderstöd kan beviljas barnavårdsanstalter, som omhändertaga späda barn eller som ha till uppgift att stödja hemuppfostran.

Barnavårdsnämnderna.

I Första kammaren väckte hr Österberg (l.) en motion om sådan ändring i lagen om uppfostran åt vanartiga barn, att barnavårdsnämnd må kunna utses även i städer, där särskild folkskolestyrelse finnes.

Undervisning i huslig ekonomi för den kvinnliga fiskarebefolkningen.

I en i Andra kammaren väckt motion föreslår hr Andersson i Fiskebäckskil och Olsson i Kolungaröd, att ur anslaget för höjandet av det mindre jordbruket bidrag må kunna utdelas till hushållningssällskap eller landsting för undervisning i huslig ekonomi för den kvinnliga fiskarebefolkningen.

Statsskolor för kvinnlig ungdom.

Hr Björck (s.) motionerar om utredning angående åtgärder för att statens undervisningsverksamhet må kunna utvidgas att omfatta jämväl den kvinnliga ungdomen.

plement eller fortsättningsundervisning står det den kvinnliga ungdomen fritt att begagna sig av den eller låta bli. Den nu utfärdade k. kungörelsen ger kommunen rättighet att göra även sådan undervisning obligatorisk för alla de flickor, som ej på annat sätt erhållit dylik utbildning. Visserligen är det endast en helt anspråklös första grund som med en sådan kurs kan läggas: den kurs, för vilken statsbidrag kan erhållas, skall räcka minst 30 arbetsdagar med minst 4 timmars undervisning varje dag; men såsom första grund är den ovärderlig. Mätte alla, som inse vikten att den grunden lägges i så stor utsträckning som möjligt, arbeta på att kommunerna i det syftet snarast möjligt begagna sin nu erhållna makt!

Med avseende på framtidsutsikterna för utbildning i huslig ekonomi så uttala yrkessakkunniga, vilka som nämnt föreslår att den nya typen av fortsättningsskolor skall bli obligatorisk för kommunerna såväl som för lärjungarna, att de anse det önskvärt att i varje fortsättningsskola för kvinnliga elever husligt arbete ingår såsom ämne.

Karolina Widerström.

Internationell kvinno-
kongress i Bern.

Hoppet är ju det sista man låter fara, heter det så sant, och annu hava kvinnorna, underbart nog, inte låtit hoppet fara om att an en gång få motas under detta fasans krig, i detta nådens år 1918.

När den internationella kvinnokonferens man så varmt hoppades på att kunna samla förra året i Stockholm gick om intet, hade de mest förhoppningsfulla av kvinnorna ändå så mycket hopp kvar, att de blott hamtae annan och togo ett nytt tag — tank att de orka! suckar nog mungen avundsam — och helt nyss har från den schweiziska sektionen av I. C. W. P. P. utgått inbjudan till skilda länder, till alla kvinnor, som gilla deras program — och hur många gora ej det — att motas i Bern 3-8 mars 1918 till en ytterst väl förberedd kvinnokonferens för internationellt samförstånd.

Intet försök att på de sista åren samla kvinnorna har strandat på bristande vilja hos dem själva, på oro för kostnader, personliga obehag eller ens livsfara; deras onskan har varit lika brinnande som deras begär att hjälpa varliden, men hindret var alltid detsamma — passvagrart! Särskilt ha vi skandinaviska kvinnor nyligen blivit vagrade pass genom ett land till ett annat för ett neutralt mote; dock vilja vi försöka tro på bättre tur denna gång, vi kunna ej låta hoppet fara.

Diskussionsprogrammet för konferensen upptager en sådan fråga som vilka äro krigets verkningar på kvinnointressena, dels ur rashygienisk, dels ur ekonomisk och social synpunkt; vilka äro hindren för en internationell förlikning och hur övervinna dem? Ueter nästa huvudrubrik och har kommer att talas om bl. a. uppfostran, rustningsproblemet, pressens inlytande m. m.

Kvinnornas löneförhållanden skola belysas och i de stora fragorna, de som kanske mer än annat ligga kvinnorna om hjärtat nämligen Kvinnorösträtten och freden samt kvinnans politiska rösträtt som lösning på de sociala frågorna har man bl. a. tankt sig sådana talare som Lida Gustava Meymann, Mrs Fethick Lawrence, Ethel Snowden, Rosika Schwimmer och Annie Furu-njelm. Namn, som saga mer än ord om kvinnornas strävanden, lidanden och aturig svikande intensiva arbete på mänsklighetens höjande till en ståndpunkt över krigets — till fredens.

Ellen Palmstierna.

Kvinnlig chef.

Gymnastikinspektisbefattningen vid Stockholms stads folkskolor har genom stadsfullmäktiges beslut gjorts till ordinarie tjänst fr. o. m. innevarande år. Befattningshavaren åligger att övervaka huvudparten av gymnastikundervisningen i dess skolor (i ungefär 1/3 av deras avdelningar d. v. s. dels i de klasser där gossar och flickor undervisas tillsammans, dels i de rena flickklasserna; de rena gossklassernas gymnastikundervisning övervakas av manlig inspektör). Till befattningshavare har Stockholms folkskoleledningen den 8 dennes utnämnt gymnastikdirektör Elin Falk, vilken fr. o. m. år 1910 innehar platsen på förordnande. Fröken Falk är den första och hittills enda kvinnliga gymnastikinspektören i Sverige.

Ett uttalande om barnlagarna.

Som en fortsättning på det av centralstyrelsen förra året gjorda uttalandet angående lag om barn utom äkten-skap, gav centralstyrelsen V. U. i uppdrag att även i år göra ett uttalande om barnlagarna. Enligt detta uppdrag har V. U. tillsänt Fattigvårdslagsstiftningskommittén en skrivelse, vari fram bäras de uttalade önskemålen rörande förskott för ensamstående mödrar och deras barn samt hjälp åt änkor med minderåriga barn, allt utan fattigvårds karaktär.

A.-B. JOHN V. LOFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 429 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Provet i landsorten sändas gratis o. franco.

Kvinnornas parti i England och krigsmålen.

I det meddelande, som skickats till svenska pressen med anledning av att rösträttsbilden nu definitivt blivit lag, framhålles också, att den första handling, som Kvinnornas parti utfört, sedan de erhållit sin fulla medborgerligt, var att skicka ut ett manifest till kvinnorna i de allierade länderna med tillkännagivande, att de skulle begagna sin rösträtt till understödande av de mest chauvinistiska krigsmålen.

För att om möjligt hindra missförstånd vilja vi uttryckligen nämna, att det Kvinnornas parti, som det här är fråga om, inömlunda är den samlade engelska rösträttsrörelsen, utan endast den ganska lilla minoritet, som ännu kvarstår av den Pankhurstska fraktionen av suffragetter; deras organisation upplöstes faktiskt vid krigets början, så att de kvinnor, som undertecknat detta manifest nog icke representera mycket mera än sig själva.

Ett kvinnornas medborgarhus.

De skandinaviska rösträttskvinnorna i Minnesota ha alltid med den mest berömda energi arbetat på rösträttsseger och även visat sin duktighet i fråga om organisation. Deras ordförande, Mrs Luth Jæger, har stått i livlig rapport med Sverige, och i ett av sina senaste brev till Rösträtt för Kvinnors redaktion meddelade hon att rösträttskvinnornas tanke på ett medborgarhus kunnat förverkligas genom de skandinaviska kvinnornas livliga intresse för saken. Penningmedel ha insamlats genom frivilliga gåvor, basarer och försäljningar, och genom en teaterföreställning, besökt av tusen personer, där Frigga Carlbergs Statsministerns döttrar uppfördes på svenska, skapades den grundplåt, som bildade byggnadens hörnstenar. Ett medsänt fotografi visade att den ter sig både värdig och inbjudande, och när byggnaden överlämnades till Minnesotas kvinnorösträttsförening, döpte donatorerna den med profetisk syn till Kvinnornas medborgarhus.

Då den amerikanska rösträttsrörelsen blev till.

Ett sjuttioårsminne.

Den 14 juli 1848 lästes i "Seneca County Courier" en inbjudan till ett offentligt kvinnomöte i Seneca Falls. Undertecknare voro tvenne i den då pågående antislaverirörelsen framträdande kvinnor, Elizabeth Cady Stanton och Lucretia Mott jämte ännu några andra, alla utom Mrs Stanton kväkerskor.

Mötesdagen randades. Den stora lokalen, metodistkyrkan, var fylld till sista plats. Man hade uppgivit den ursprungliga avsikten att endast ge kvinnor tillträde, emedan många män önskade deltaga. James Mott, Lucretia Motts make, fungerade som ordförande, hög och värdig i sin kväkaredräkt. (Man hade nämligen ansett det för djärvt att välja en kvinnlig ordförande!) Lucretia Mott höll det första anförandet, vari hon framhöll nödvändigheten av att förbättra den kvinnliga ungdomens uppfostran och att höja kvinnornas ställning i samhället. Därefter följde många, så väl manliga som kvinnliga talare, och förhandlingarna åhördes med det livligaste intresse av mötesdeltagarna. Med särskilt stor livaktighet blevo äktenskapslagarna diskuterade. Av Mrs Stanton upplästes en deklaration, som var ytterst originellt formulerad. Man hade nämligen använt sig av hela inledningen till "oavhängighetsförklaringen", blott med den skillnad att man i stället för "alla människor" hade satt "alla män och kvinnor", och i analogi med amerikanernas 18 anklagelsepunkter mot konung George hade man i kvinnornas namn uppställt lika många anklagelsepunkter mot männen. Anklagelsen utmynnade i följande uttalande: "I betraktande av kvinnornas fullständiga politiska rättlöshet, deras otillfredsställande position i religiöst och socialt hänseende, i betraktande av ovan anförda orättfärdiga lagar och emedan kvinnorna känna sig undertryckta och berövade sina heligaste rättigheter, fordra vi att de ofördrörligen skola erhålla tillträde till de rättigheter, som tillkomma dem i egenskap av borgare i Förenade staterna." Avslutningsorden lydde: "Då vi

begynna detta arbete, veta vi, att vi utsätta oss för missförstånd, förvanskningar och åtlöje, men vi skola nyttja varje medel vi ha till vårt förfogande för att nå vårt mål. Vi skola utsända agitatorer, sprida flygskrifter, vända oss till staternas representationer, så väl som till kongressen och söka att få vår sak omtalad på predikstolarna och i pressen. Vi hoppas att detta möte skall följas av en hel rad möten, som omfatta varje del av landet."

Deklarationen undertecknades av omkring 100 av de närvarande, både män och kvinnor. Till sist antogs flera resolutioner, som ringo ut på att hävda kvinnornas likställighet med männen på alla områden. Man fordrade tillträde till universitetet, till privata och offentliga ämbeten och förtroendeposter samt likställighet inom äktenskapet, d. v. s. kvinnans rätt att råda över sin person, sin förmögenhet, sin arbetsförmåga och sina barn. Och kulmen — man fordrade *politisk rösträtt för kvinnor*. Denna resolution var den enda, som icke blev enhälligt antagen. För kväkarna, som principiellt hålla sig utanför politiken, hade denna fordran ingen praktisk betydelse.

Detta möte är den första samlade, organiserade protest mot kvinnornas ställning i samhället, som någonsin avgivits. Kvinnosaken har stolta anor i Amerika. Och kvinnornas frihetskrav hade vuxit fram under osjälvisk kamp för andras frihet och rätt.

Det var neverslaveriets gräsligheter, som på sin tid (efter 1830 hade i nordstaterna uppstått en stark rörelse mot slaveriet) tvingade skaror av Amerikas äldste kvinnor ut i samhällsstridens larm. Kvinnor som Sarah och Angelina Grimke, döttrar till en rik plantageägare i en av sydstaterna, övergävo familj och hem och drog ut på "korståg" mot slaveriet, emedan de icke kunde uthärda eländet, medan präster från sina predikstolar dundrade mot denna okristliga färd och uttalade sin fördömelse över kvinnor, som blandade sig i offentliga angelägenheter. Det är icke nog med att kvinnorna — liksom

sina manliga kamrater — under offentlig agitation för negrernas sak ha uttärda rasande pöbelhopars råheter, skällsord och stenkastning. De erfara också, att en extra portion svårigheter kommer dem till del just därför att de äro kvinnor. Det är icke bara från predikstolarna som deras rätt att blanda sig i offentliga angelägenheter förmenas dem. Deras ställning inom antislaveriföreningarna blir också ett tvisteämne. Härigenom rycker kvinnofrågan fram. Och vi se hur en glänsande kamp för både abolitionismen och kvinnosaken föres av den krets litterära och filosofiskt bildade kvinnor, "Bostons lärda damer", som spelat en så stor roll i Amerikas kulturliv — skriftställarinnan Margaret Fuller, Julia Ward Howe, kvinnosakens "errand old lady", författarinnan till "The Battle Hymn of the Republic", den frihetsång, som under inbördeskriget var på allas läppar inom nordarmén m. fl. Vad Harriet Beecher Stowe verkat för slaveriets utrotande genom sin världsberömda bok "Onkel Toms stuga" veta vi alla.

Men utvecklingen går fort i den nya världen. Då år 1840 internationellt antislaverimöte hölls i London, var kvinnornas ställning inom abolitionistföreningarna fullt erkänd. Flera kvinnliga delegerade valdes. Deras ankomst till kongressen väckte emellertid förfäran. Man hönföll dem att draga sig tillbaka godvilligt. Lucretia Mott, liksom Elizabeth Stanton delegerad, nekade emellertid av hänsyn till de föreningar, som sänt dem. Förgäves hävdade de närvarande amerikanska männen med stor energi de kvinnliga delegerades rätt att deltaga i mötet. Kvinnorna blevo utslutna från förhandlingarna, som de dock godhetsfullt fingo åhöra från en med galler försedd loge. Amerikanernas främste man, Garrison, vägrade på grund härav att intaga sin plats i salen och spelade under hela mötet rollen av stum åhörare på en läktare. Då de utestängda kvinnliga delegeraderna, Mrs Mott och Mrs Stanton, arm i arm vandrade hem till hotellet efter att från den gallerförsedda logen ha lyssnat till männens rådslag i den sak, för vilken de osjälviskt under årtal offrat tid och krafter, fød-

Ur bokmarknaden.

MINNEN av och om EMIL KEY, utgivna och utfyllda av *Ellen Key*. Del II, 386 sid. Pris häft. kr. 7,50, inb. 10 kr. Del III, 478 sid. Pris häft. 10 kr., inb. kr. 12,50. Albert Bonniers förlag.

Ellen Key har med de år 1916 och 1917 utkomna andra och tredje delarna av Emil Keys Minnen slutfört det grannliga och omfattande värv hennes fader i sin levnadsafton lade i hennes händer. I detta värv har Ellen Key också låtit ingå utförandet av en avskild Emil Key stundom yttrade: att samla och ge ut sina avhandlingar och artiklar i dagens frågor. Minnena upptaga en stor mängd sådana alster av Emil Keys penna.

I Minnens första del lämnade vi Emil Key såsom nyinstallerad på Sundsholm i Tjust, av "en massa animaliska bestyr" mycket avbräckt i den litterära verksamhet han trots sig kunna förena med jordbrukarens kall. Att detta kall ägnade han hela sin kraft i nära tjugo års tid och förvandlade därunder Sundsholm, trots dess ovilliga jord, till en i hela trakten ansedd mönstergård, dit man såsom hedersbevisning förlade stamholländerier, lantbruksmöten och rättarenskola. Husbonden själv, som också i en serie "Lantmannatraktelser" uppdragit reformlinier för det svenska jordbruket, invaldes i Lantbruksakademien. Sundsholms trädgård blev en av de förmästa i orten. Genom dess trädskola spredde utmärkta fruktarter. Demokrat och folkupplysningsvän som Emil Key all-

tid var i ord och handling, sörjde han även för att alla torpare under godset kostnadsfritt fingo fruktträd jämte hjälp och råd för deras skötsel. På Sundsholms skönhet, så rikligt tillmätt av naturen, slösade han möda och kostnader genom planteringar och nyanläggningar.

Hans förhållande till gårdens många underlydande förblev patriarkaliskt i bästa mening — "herrskalet voro som far och mor för oss", sade en gammal tjänare. Hans goda psykologiska blick och förmåga att ta människor kommo vackert till synes i hans förhållande till tjänarna. För deras angelägenheter och icke alltid så snabbt avlevererade förtroenden hade han alltid tid, tålmod och intresse. Men klemig undfallenhet förekom icke, ty det hörde oavvisligt till Emil Keys uppfattning av människovärdet, att detta medförde såväl skyldigheter som rättigheter.

Även med sina sockenbor höll han i ett fall patriarkalisk räfst med fara för eget skinn. Det gällde de då nya brännvinslagarnas efterlevnad. Den tidens "frihetsbröder" betalade med stenkastning och nattliga överfall under Emil Keys landsvägsresor hans verksamhet som frivillig lagvaktare. Han lät sig emellertid ej skrämra och avgick slutligen med segern, till ömsesidig betänhet. Som ett utslag av patriarkalisk omvårdnad om sockenborna kan även betraktas den förlikningskommitté för socknen Gladhammar, som Emil Key bildade tillsammans med den präktige komminister Kindmark. Den hade till ändamål att inom hemsocknen minska härjningarna av

kungl. svenska process-sjukan, och genom dess verksamhet stryptes i sin linda mångt processyngel, som kunnat bli både stort och dyrt och besvärligt.

Det behöver ju inte sägas, att en man med Keys begåvning och framskjutna ställning tidigt blev en hårt i anspråk tagen kommunal arbetskraft. Redan under de första Sundsholmsåren klagar han över de många praktiska och kommunala bestyr, som komma människan att "växa fast vid gräsen". Genom sitt goda handlag med människor lyckades han på stämmor och i styrelser få sin egen förutseende allmänanda och företagsamhet samt sitt skönhetssinne att färga av sig på de försiktiga lantmännen. För lösningen av ortens kommunikationsfrågor nedlade han mycken tid och kraft, därvid alltid bekämpande allt ensidigt och småaktigt by- och bygdeintresse. Hans nit för folkbildningen avsatte en vacker frukt i Norra Kalmar läns folkhögskola, såsom vars egentlige grundläggare han nämnes.

Emil Key växte emellertid icke "fast vid gräsen" i hemorten. Ett helt rum på Sundsholm var från golv till tak fyllt med böcker, mest den yppersta världslitteraturen, historia, teologi och filosofi. Och dessa bokskatter voro för den utåt så verksamme godsägaren ej blott väggdekorationer. Han var en starkt receptiv natur, fann alltid tid till fortsatta studier och torde ha ägt en gedigen fond av verkligt tillägnad bildning. Från sin lantligt avskilda vrå av världen levde man i hemmet på Sundsholm med i mänsklighetens liv. I Keys rika begåvning hade alltifrån

ungdomen funnits en religiöst-filosofisk ådra, och den religiösa frågan upptog honom mycket. Han levde ju också under en tid av starkt religiöst genombrott. Bland folket gick pietismen genom t. ex. Wieselgren fram som en väldig omskapande makt. Bland de bildade klasserna åter lågade diskussionen kring bibelkritiken (Rydbergs Bibels lära om Kristus utkom 1862) och darwinismen. Ehuru Emil Key på närmaste håll bland folket såg välsignelsen av en levande kristendom och ehuru de starkaste band av vänskap och aktning förenade honom med en och annan pietist av högt personlighetsvärde, kunde han dock själv aldrig bli en kristen av denna bundna och trånga typ. Hans religion måste såsom hans eget väsen, fastän både sann och djup, vara genomdrucken av ljus, rörlig, tolerant och allomfattande humanitet. Han ville ej med pietismen förkasta världen, men väl omskapa den efter gudabeläat — ej så mycket "falla ned och tillbe" som mera "stå upp att älska". Vackra till både form och innehåll äro flera av de under loppet av många år nedskrivna religiösa aforsmerna och betraktelserna, som under titeln "Fritänkerier mot både gamla och moderna föreställningsätt" meddelas i Minnena. De äro äkta utbrott ur ett "slitet, frågande, sökande hjärta", och man kan icke misstaga sig på den intensitet, varmed deras författare sysslat med religionsfrågorna, vilka enligt hans egna ord "hela livet igenom vandrat av och an, fram och tillbaka, genom mitt innersta".

Men Emil Key var, liksom sin stora

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

des hos dem viljan att slå ett slag för kvinnornas frihet och rättigheter. Under åtta år vilade denna plan av mångahanda skäl. Tanken blev verklig genom det ovan omtalade mötet i Seneca Falls den 19 och 20 juli 1848, världens första kvinnosaksmöte, som efterföljdes av möten av liknande art i Ohio, Indiana, Massachusetts och i staten New York. Den amerikanska kvinnorörelsen hade blivit till.

Men många av de kvinnor, som kämpat i första ledet för negrernas frigörelse från slaveri, uppievde att deras skyddslingar erhöles de politiska rättigheter, som nekades dem själva. "Det är otroligt", yttrar Stuart Mill vid den tidpunkt, då frågan om politisk rösträtt för negrer blev aktuell, "att den nation, som står i begrepp att giva de nyss frigivna negrerna alla politiska rättigheter, alltjämt vill hålla kvar kvinnorna i ett tillstånd av ofrihet, som är så mycket mer förnedrande nu än förut, emedan därigenom varje kvinna ställdes under varje man. Det otroliga hände i mars 1870, då en tilläggsartikel fogades till författningen, innehållande att rösträtt icke nekades någon "på grund av ras, färg eller förutvarande slaveri." Könstreckets stod alltså kvar. Ett rent av drastiskt exempel på kvinnornas obegränsade möjligheter att bli maltraterade — så länge som de icke äro en maktfaktor!

Över historien om den amerikanska rösträttsrörelsen i dess helhet — och i all synnerhet under det sista årtiondet, då den ena staten efter den andra erövrade kvinnorösträtten — kan dock sättas som motto Susan B. Anthony's trosvissa sats: "Failure is impossible" (att misslyckas är omöjligt.) En kraftutveckling, som fyller oss, som måste räkna med små resurser och fåtaliga krafter,

med häpnande undran! En ungdomlig dådkraft och denna förmåga av handlingens propaganda, som tycks vara de anglosachsiska kvinnornas arvedel, präglar den amerikanska rösträttsrörelsen.

I detta nu synes det slutliga målet för rösträttsrörelsen i Amerika lockande nära. Som bekant vanns förlidet år den största seger, som hittills vunnits, då staten New York med stor majoritet antog kvinnorösträtten. Men, som Mrs Catt yttrade vid det jublande massmöte, varmed denna seger firades: detta är endast ett stort steg mot den slutliga segern, som omfattar alla Amerikas förenta stater. Den linje som nu kommer att följas, uttrycktes genom en å detta möte antagen resolution, varigenom en vädjan riktades till kongressen om en federal lösning av frågan om politisk rösträtt för kvinnor. Till en sådan lösning har ju nu också början gjorts, i det kongressen med 572 röster mot 136 antagit kvinnorösträtten. Härigenom kunna de återstående, rösträttslösa staterna på en vida kortare och lättare väg, än den de 12 föregångsstaterna haft att gå, nå sitt mål. Utan tvivel ha de amerikanska kvinnorna haft goda grunder till den åsikt, som en av dem på ett internationellt möte uttalade: de bästa männen ha vi på vår sida. Att de män, som icke äro "de bästa", men de många, måste inom den närmaste framtiden uppgiva sitt hopplösa motstånd, är emellertid tydligt.

Och man kan hoppas och tro att de amerikanska kvinnorna, vilkas rösträttskrav spirade fram ur hjärtan, flödande av medkänsla med slaveriets offer, skola höra huru mänskligheten nu kallar på kvinnorna, skola förstå, att kvinnorna måste fylla sin uppgift att göra den städse kränkta tron på livets helighet till sanning.

Anna Klemm.

Använd L. K. P. R:s
brevkort och agitationsmärken.

Dalarnas länsförbund

hade ordinarie årsmöte i Falun sistlidne december månad å Lissels pensionat därstädes. Sedan ordföranden, seminarieadjunkten fröken Anna Sörensen, hälsat de närvarande välkomna och förklarade mötet öppnat, företogs granskning av ombudens fullmakter, varvid befunnos närvarande 4 ombud från Falun, 2 från Avesta-Krylbo och 1 från Hedemora. Från övriga till länsförbundet anslutna föreningar hade inget anmälans om förhinder för deltagande i mötet. Av årsberättelsen, som föredrogs av ordföranden, framgick, att länsförbundet under hösten anordnat en föredragsturné genom Dalarna med fru Gurli Hertzman-Ericson som föredragshållare och besöktes härvid huvudsakligen sådana platser, där jordmännen ringa eller alls icke var bearbetad förut. — Tvenne nya föreningar bildades härunder — en i Mora och en i Dala-Husby samt en filial i Fors, som sorterar under Avesta-Krylbo F. K. P. R. Av fru Collin från Hedemora, som haft att ordna med föredragsturnén, lämnades en kortare redogörelse för densamma och hänvisades för övrigt till fru Gurli Hertzman-Ericsons egen beskrivning över turnén — kallad Höstdagar i Dalarna — i n:r 21 av tidningen Kosträtt för Kvinnor. På förslag av revisorerna beviljades styrelsen för Dalarnas länsförbund full och tacksam ansvarsfrihet för 1917 års förvaltning. Här efter företogs val av styrelse. Ordföranden valdes på grund av bristande tid avsågt sig ordiorandeskapet och till hennes efterträdare valdes fru Fredrika Collin, Hedemora. Till övriga ledamöter i styrelsen omvaldes fröken Anna Sörensen, fru Maria Widigsson, fru Erica Falkman samt nyvaldes fru Agda Adolfsson, förutvarande suppleant. Till suppleanter valdes fruarna Karin Gelhaar, Avesta, och Greta Andersson, Orsa, den senare efter fröken Sigrid Kanke, Orsa, som flyttat till Stockholm. Styrelsen har inom sig utsett till vice ordförande fru Maria Widigsson, till sekreterare fru Agda Adolfsson, efter fru Gunhild Landberg, som på grund av bristande tid avsågt sig uppdraget, till vice sekreterare fröken Anna Sörensen, till kassaförvaltare fru Erica Falkman. Till revisorer valdes fru Elsa Lindham — omvald — och fröken Signe Fridholm — nyvald efter fru Hilda Trotzig, som under året avlidit. Till revisorsuppleant nyvaldes fröken Thyra Liljekvist.

Skåneförbundets årsmöte.

Den 3 februari samlades, trots de besvärliga kommunikationerna, mellan 70 och 80 personer till årsmötet i Eslöv, där vänliga värdinnor väntade i varm och ljus lokal, prydd med glada påskliljor och gula tulpaner, och med dekorationer i rösträtstens gula och vita färger.

Efter de sedvanliga förberedande ärendena företogs styrelseval, även detta ett sedvanligt ärende, men som snabbt och raskt avgjordes genom ett acklamatoriskt, rungande återval av styrelsemedlemmar och suppleanter i klump.

De diskussionsämnen, som därefter upptogs till behandling, voro

1:o *Upplysningsverksamheten*. Förslagsställare och inledare fil. kand. Hulda Lundh.

Inledarinnan redogjorde för kursernas beskaffenhet och framhöll enligt föreslagen plan, hurusom upplysningen, vartill medel ju voro under anskaffning, men ytterligare behövde anskaffas, bäst bibringades genom föredrag av talare ur olika partier, och hurusom denna upplysning borde vara "politiskt allsidig, opartisk och gedigen". Efter den livliga diskussion, som följde inledningen, beslöts uttalande till V. U. om lämpligheten av broschyrer till landsbygden och inrättandet av studiecirklar jämte föredragen. Och för att nå personer i landsorten, ågnade att sprida broschyrerna, borde man använda sig av namn- och adresslistorna från masspetitionen.

2:o *Instruktion för barnavårdsmän*. Förslagsställare och inledare e. o. hovrättsnotarie Elisabeth Nilsson. Många nyss utsedda eller blivande "barnavårdsmän" hade kommit till Eslöv just för denna diskussion. *Lagen* om barn utom äktenskapet promulgerades ju den 2 juli 1917 och har sedan dess debatterats och avhandlats. Men *instruktionen* för barnavårdsmännen utgavs först den 11 december 1917, och efter den skulle de nya tjänsteinnehavarna rätta sig. Instruktionen, sade fröken Nilsson, omfattar 10 paragrafer, av vilka dock endast två icke äro av formell natur. Den ena innehåller en etisk föreskrift. Barnavårdsmännen skall sköta sitt kall med allvar och nit, men ock med takt och finkänslighet. Han bör "finnas men icke synas". Den andra hänvisar till barnavårdsmän-

dotter, inte bara en receptiv, utan också en produktiv ande med en frisk vilja att främja framåtskridandet. Han deltagit alltjämt aktivt i världsförbättringen genom frivilligt medarbetskap i pressen och genom egna smärre publikationer. En fråga, som alltid särskilt låg honom om hjärtat, var förklaringen av just det verktyg, varigenom den s. k. världsförbättringen till så stor del åstadkommes, nämligen det tryckta ordet. På grund av det oerhörda inflytande den tredje statsmakten utövar som både opinions- och tonbildande predikade Emil Key nödvändigheten av att publicistyrket och därmed tidningarna höjas till en högre nivå. "Publicistens kall", skriver han, "är ett stort och ett stort! Publicisten är frihetens justitieombudsman! Må han ihågkomma detta, må han bära aktning för sig själv och sitt kall!" Själve en fäktare sans peur et sans reproche med det renaste uppsåt, fri från varje grand av egennytta, småaktighet och tvångpartifanatism, begärde han av pressen framförallt heder, sanning och saklighet.

Ett tidningsföretag i Keys anda var den av honom med både pengar och penna flitigt understödda Norra Calmar Läns Tidning, ett träget språkrör för alla humanitära frågor och för övrigt ett verkligt publicistiskt mönsterbarn, men ett kvickt och roligt sådant. Ett annat utslag av Emil Keys intresse för publiciteten var också det stort anlagda verk om Svenska pressens historia, som han på senare år, trots en ofantlig arbetsbörda, dock fann tid att påbörja. Av de tillämnade fem delarna medhann han ej mer än den första, innan sjukdomen tog pennan ur

hans hand. Kanske hade Emil Keys nitälskan för pressen sin grund i en stark hemlig kärlek. Ellen Key antyder åtminstone, att publicistyrket skulle passat faderns naturell bäst: han var enligt henne just den blandning av politiker och poet, som gör en betydande publicist.

År 1866, vid de första valen efter representationsförändringen, invaldes Emil Key, då 45 år gammal, i Andra kammaren som representant för Södra Tjust. Och därmed inträder en avgörande vändpunkt i hans liv, som därefter undan för undan uppslukas av offentligheten. Om denna kan nämligen såsom om en viss annan stormakt sägas: räck henne bara lillfingeret och hon tager hela handen, ja snart både kropp och själ! Han bevisade 17 riksdagar och tillhörde såsom det s. k. lantmannapartiets egentlige stiftare och en av dess ledare det politiska livets grundfigurer. Han går under dessa 17 år oupphörligt i elden (och i selen!) för en mängd reformfrågor, vilka alla bottna i stora demokratiska principer och i omvårdnad om fosterlandets andliga och ekonomiska kultur. Bland de riksdagsfrågor, som Emil Key och lantmannapartiet kämpade för, dominerade som bekant tvänne med varandra sammankopplade frågor: den ena bondståndets befrielse och lindring av jordbrukets betryck genom avlyftande av de särskilda skatter och bördor som tyngde jorden; den andra försvarsfrågan. I kort sammanfattning: grundskatternas avskrivning och indelningsverkets upphävande mot allmän värnplikt.

Emil Keys uttalanden om försvaret — liksom hans ord om folklig självsty-

relse — föra starkt i minnet 1914 års strider om samma ärenden. Tiden har i dessa frågor ej ridit fort här hemma. Hans åsikter tillhörde oppositionen såväl 1867 som 1914. Plan, enhetlighet och system i stället för löskyckta "åskanden!" Inga pansarbåtar; många smärre fartyg till kustskydd! Sparsamhet med manskapets tid! Medborgerlig prägel, ej militärisk, på värnplikten! Och slutligen: krig föder krig; folkens slutmål är freden. Redan 1849, i en artikel om Universitet och Nationalism, hade han pekat på världsförnationalism, en federerad världsrepublik såsom det stora målet i en avlägsen, av gigantiska välvningar föregången framtid.

Ellen Key var under faderns hela riksdagstid hans nästan ständiga sällskap och medarbetare. Hon upplevde alltså inifrån det tidigare lantmannapartiets öden och avlade i brev till det intresserade hemmet tidvis täta och detaljerade rapporter. Hon torde väl av nu levande personer vara så gott som den enda, vilken sitter inne med en så stor kännedom i första hand om dessa händelser. Man måste därför beklaga, att hon, bunden både av sitt uppdrags natur och av sin egen innerliga föresats att hålla sig själv utanför, ej givit oss en egen sammanhängande och värdesättande skildring av denna politiska epok. Vår generation är inte synnerligen hemmastadd i den tidens politiska kronika, vilket gör att man då och då känner sig en smula olokaliserad i den stora dokumentsamling hon hopbragt till tjänst för en kommande tids Ehrenrettning av Emil Key som politiker. Lyckligtvis har hon ej ansett sig ha rätt att hålla sig själv all-

deles utanför frågan om faderns inverkan på det parti, "på vars utveckling i uppåtående riktning han offrat så mycket, tålt så mycket, lidit så mycket".

Riksdagen 1883 föll härordningsförslaget återigen efter många års arbete och kompromissande. Emil Key, som i försvarsfrågans lösning sett sin huvudsakliga politiska uppgift, kände nu hela sitt riksdagsarbete förfelat och förspillt. Han avsåg sig sommaren 1883 riksdagsmannauppslaget och ingick därmed i sitt livs sista mörka skede. Han som var någ till den furstligt förmögne greve Carl Posse och själv varit en av sitt läns godsägare i stor stil, ägde nu intet utom skulder! Huvudorsaken till hans ekonomiska ruin var den stora jordbrukskrisen. Den störtade inte mindre än 30 av Kalmar läns solidaste godsägare. Och Emil Key hade därtill, i likhet med så många av dem, som ha sig ålagt att uppbära det offentliga livet, under en lång följd av år måst offra sina enskilda intressen för det allmänna. Honom väntade alltså nu intet otium cum dignitate hemma i Tjust. Han behövde ett avlönat arbete. Från all sådan verksamhet, som kunde passat hans föregående och hans håg, avstängdes han emellertid. Och den bittra rågan på hans ekonomiska svårigheter blev att nödgas taga emot en utnämning (till postmästare i Helsingborg), vilken kränkte de principer för befordran Emil Key själv alltid förfäktat. Han blev ej gammal i den nya tjänsten. Hans över allt annat älskade hustrus död år 1884 tillfogade honom ett dråpslag, från vilket han aldrig fullt hemtade sig. Kort efter hennes bortgång

La fleupiste

Kgl. Hofblomsterhandel

Malm Morgsgatan 6, Stockholm

nens skyldighet att taga reda på barnafadern, samt de olika sätten att anskaffa erkännande darav; denna, den största vanskligheten i de omtaliga och invecklade förhållandena, som kräva de blivande barnavårdsmännens för mänskligheten mest ommande krafter. Diskussionen med dess frågor och anmärkningar visade att redan svarlösa och intrasslade saktigen förekommit.

3:o Förslag om extra möte efter rösträttsfrågans benämning i riksdagen. Ingen vägrade rätt tro, knappast hoppas på, att vi i år skulle nå vart mal. Vi visste alla att vi skulle bli mycket glada, om vi fingo samlas till ett lättuadens tacksägelsemöte, och det stod klart för alla att motas skulle vi, hur det än gick. I Eslov, om vi fingo vårt efterträngda medborgarskap. Eslov ligger centralt, dit kunna kvinnorna från lokalföreningarna lättast komma. I Malmö om vi åter ha motgång. Malmö är en stor stad, och vi vaga tro, att där finns många människor, som hysa medkänsla med kvinnorna, även om de ej äro medlemmar av F. K. P. R.

Efter ytterligare ett par ärenden, uppmaning till deltagande i de förestående landsföreläsningarna, ett kort föredrag av fröken Walborg Bergström om den nu snart förestående riksdagsbehandlingen av "reglementeringen", och beslut, att platsen för nästa årsmöte tills vidare hålles svävande, voro dagens mötesförhandlingar slutade.

På eftermiddagen följde doktor Lydia Wahlström oss och många utomstående, som ägde tillträde, med ett litet och själfvalt föredrag om "Kvinnosaken och personlighetstanken".

fick han sin första hjärnblödning. Hans hals försvagades under för undan och 1883 flyttade han till Visby för att vara närmare en gift dotters omsorger. I hennes hem, medan snostormen rasade över havet, stöcknade själva nyårsafton 1892 hans livslåga.

Elen Key säger i slutorden till sin fars Minnen, att under arbetet på dem konturerna av faders gestalt alltmer klarnat för henne och "visat bilden, icke av en stor man, men av en stor människa". Ja, det är den bild av Emil Key, som förbliver efter läsningen av det stora verket. Efter hans död talade även hans fiender i livet om hans "sjalsadel och fosterlandssinne; om hans oegennyttiga och offervilja, om hans godhet och öppenhet". En kvinnlig lärare av hans runa fäster sig vid hans, i en mans andliga utrustning mera ovanliga förmåga att omedelbart, ömt och uppförande älska. Sällsynt vackert, oätkomligt för ärens och de ekonomiska prövningarnas rost och mal, var hans förhållande till hustrun, med starkt behärskad känsla skildrat i Minnenas slutkapitel "Det sista livskedet". Hennes viljestyrika, hennes nästan övermänskligt storsinta kärlek besegra mörkret kring maken.

Det är gott, som ett renande luftdrag, att läsa de tröstebrev till honom, där hon så omutligt utskiljer livets oväsentliga värden från de stora omistliga.

Och visserligen blevo Emil Keys sista år tunga och mörka, visserligen ljuder hans levnadssaga för minnet som en predikan om människolivets villkorlighet och världens otack, men han hörde icke till de inom eget bröst fallna och övervunna. Han ägde en god, sund och harmonisk människas oätkomlighet för hatets och bitterhetens rost och mal. Och han vände sig ej likgiltigt bort från livet, men "sökte alltjämt i verkligheten sin tröst".

Gerda Hellberg.

Arbetet ute i landet

Broby F. K. P. R. hade söndagen den 13 januari anordnat en angenäm aftonunderhållning i därvarande godtemplarlocal. Programmet upptog dels en vacker tablå — Herkules vid skiljevägen — med tillhörande deklamation, dels ock ett folklustspel i två akter, Det stora mågakraget, av Naana Wallensteen, som emottogs med livligt bifall. Vidare sjöng fröken Marit Lindwall trene vackra solonummer, varjämte doktor A. Lindwall under en mellanakt föredrog en fredsresolution, som enhälligt antogs. Tillställningen, som i sin helhet var synnerligen vällyckad, besöktes av över 200 personer. En del av behållningen kommer att tillfalla Landsföreläsningens fond. — Strax före jul gjorde en del medlemmar av Brobyföreningen ett strandhugg i Glimåkra, där en större fest var anordnad. Fru Ida Lundmark hälsade de närvarande välkomna, varefter följde uppläsning av dr Lydia Wahlströms Margaretaföredrag. Vidare förekommo uppläsningar av dr A. Lindwall, fru Maria Lindwall och fröken Ida Lindahl, samtliga från Broby. Skriftställaren Pehr Johnsson talade om Männens deltagande i den kvinnliga rösträttsrörelsen och fröken Lindahl föredrog en resolution om denna frågas lösning, som enhälligt antogs. Efteråt bildades en lokalförening i Glimåkra i vilken närmare ett tjugotal personer ingingo.

Degerfors F. K. P. R. avhöll sitt ordinarie årsmöte tisdagen den 22 november. Först behandlades en del cirkulär från V. U. Därefter företogs styrelseval, varvid så väl den avgående styrelsen som den förra centralstyrelsemedlemmen omvaldes. En kommitté tillsattes för att verka för prenumeration på Rösträtt för Kvinnor. Även besluts sända ett bidrag till upplysningsfonden.

Hälsingborgs F. K. P. R. hade den 10 december möte med föredrag av fröken Signe Wennberg och Helen Keller. Det utomordentligt väl framsagda föredraget gav en gripande bild av Helen Kellers liv och mottogs av föreningen med stort bifall. Efter föredraget följde samkväm med sång av fru G. Schillander.

Härnösands F. K. P. R. höll den 30 november årsmöte. Därvid valdes till den nya styrelsen: fröken Emma Westerström, ordförande, fröken Astrid Hamberg, v. ordförande, fru Maja Hesse, sekreterare, fru Linnea Bucht, v. sekreterare samt fru Elisabeth Ahlberg, kassör. Till suppleanter utsågos fru Signe Siljestrand och fru Anna Setterlind. Till centralstyrelsemedlem valdes fröken Astrid Hamberg med fröken Anna Mankell som suppleant. På mötet besluts vidare att söka få in en kvinna i livsmedelsnämnden samt uppdrogs åt en kommitté att utse lämplig kvinna till barnavårdsman. En fredsfest skulle anordnas under samverkan med Vita bandet. Efter mötet, som var rätt talrikt besökt, föredrogs broschyren Medan vi vänta av Elin Wagner, varefter bjöds på sång av en debuterande sängerska, fröken Ester Abrahamsson.

Kristianstads F. K. P. R. hade den 23 november sitt årsmöte å Industrihotellet. Till styrelse omvaldes: fröken Anna Möller, ordförande, fröken Anna Jönsson, Greta Säwe, Agnes Ripa och Ellen Widerberg samt fruarna Elsa Nordlund och Dagmar Andersson. Suppleanter blevo fröken Maria Svensson och fru Ragnhild Rosenqvist. Till centralstyrelsemedlem omvaldes fröken Anna Hasselgren med fru Elsa Nordlund som suppleant. Till revisorer utsågos fröken Ellen Larsson och Lydia Frostenson med fröken Anna Melander som suppleant. Efter förhandlingarnas slut vidtog offentligt möte varvid föredrag hölls av f. d. rektor Bökelund från Lund över ämnet Kvinnogestalter i Goethes liv och diktning. Föreläsarens intressanta och medryckande framställning åhördes med stort intresse. Fru Naemi Wik utförde under livligt bifall, ackompanjerad av direktör O. Wadberg, en del sånger av Schumann, Sjögren och Söderman. Därefter vidtog ett animerat samkväm med kaffedrickning och färtor, bakade av en föreningsmedlem.

Landskrona F. K. P. R. valde på sitt årsmöte till ordförande fru A. Sjöberg. Övriga styrelsemedlemmar blevo fruarna B. Franke-Åkesson och H. Frisk samt frökenarna A. Lindqvist, Kr. Svensson, F. Aulin och A. Weibull; suppleanter blevo fröken St. Dunér och fru I. Thuresson. Revisorer blevo frökenarna I. Abrahamsson och Sahlberg. Den av föreningen förra året

startade "Lapplådan" har under hösten fortsatt sitt arbete, och till jul anordnades fest för 18 barn, som erhöilo beklädnad. I februari ämnar föreningen anordna demonstrationskurser i matlagning.

Lysekils F. K. P. R. hade den 4 december sitt ordinarie föreningsmöte med styrelseval. Samtliga styrelsemedlemmar återvaldes. Mötet avslutades med samkväm och tedrickning.

Malmö F. K. P. R. anordnade den 1 februari tillsammans med Männens F. K. P. R. i Malmö ett stort, offentligt möte, till vilket infann sig en så talrik publik, att den fyllde hela den rymliga K. F. U. M:s hörsal och förstugan därtill. Sedan v. ordföranden i Männens F. K. P. R. hälsat de närvarande, höll kyrkoherde Aug. Bruhn från Skepparslöv föredrag över ämnet Varför böra kvinnorna få rösträtt. Därefter sjöng fröken Alma Lindberg några sångnummer, ackompanjerad av fröken Sigrid Miltopeus, varefter följde en synnerligen intressant utredning om Uppkomsten av våra politiska åsikter av dr Lydia Wahlström. Vid ingången såldes de små rösträttsflaggorna, som hade strykande åtgång. — Styrelsen för året, vilken nu konstituerat sig, består av följande medlemmar: ordförande hovrättsnotarien fröken Elisabeth Nilsson, v. ordförande fröken Naemi Uddenberg, sekreterare fru Lydia Matson-Sager, kassör fru Stina Persson, biträdande kassör fröken Emma Jeppsson samt fröken Stina Hellgren, fru Mathilda Persson, fröken Stina Frank och fröken Karola Pålsson.

Motala F. K. P. R. höll årsmöte den 30 november 1917. Till styrelse valdes fröken Erika Häckner, ordförande, fröken Elli Wijkmark, vice ordförande, fröken Lydia Nilsson, sekreterare, fröken Elin Johansson, kassaförvaltare samt fröken Anna Gustafsson. Till centralstyrelsemedlem utsågos fröken Häckner med fru Signe Thörnqvist som suppleant. Sedan övriga föreningsärenden behandlats, vidtog samkväm, som avslutades med att skioptikonbilder från rösträttsarbetet visades.

Nybro F. K. P. R. höll sitt ordinarie årsmöte den 5 december. Styrelseval företogs, och fick styrelsen därvid följande sammansättning: fl. kand. Gertrud Strandberg, ordförande, fru Ingeborg Lindvall, v. ordförande, fröken Hanna Bejron, sekreterare, fröken Alice Soderqvist, kassör, och fröken Sigrid Klefback med frökenarna Elsa Ehrstrom och Anna Paulsson som suppleanter. Till centralstyrelseledamot omvaldes fröken G. Strandberg med fru Ida Feinbaum som suppleant. Fru Ingeborg Lindvall skildrade i ett roande och intressant föredrag sina intryck från sammansattens rösträttsmöte i Ronneby, varefter ordföranden avslutade sammanträdet med ett kortare föredrag om Samhörighet. Till följd av svårighet att erhålla lyse har föreningen i höst måst inskränka sina sammanträden. Rösträttsdagen den 7 oktober firades dock med föreningsammanträde, varvid ordföranden höll föredrag om drottning Margareta och hennes livsverk och den s. k. Ronnebyresolutionen antogs.

Söderköpings F. K. P. R. firade torsdagen den 13 december sin tioåriga tillvaro med en enkel, men synnerligen tilltalande fest, vars första del, som sig ju bör, ägnades åt minnet av vad föreningen ifråga under tiden utträttat. Av historiken framgick, att det sannerligen ej var litet, i synnerhet, när man drager sig till minnes, att medlemmarna huvudsakligen rekryterats av kvinnor inom arbetare- och medelklassen. Enär festen inträffade på Luciadagen, mötte oss först med sång från scenen — festen hölls i arbetarföreningens salong — en skön Lucia, varefter följde omväxlande musik och sång. Slutligen följde publiken med tvänne enaktare, utförda av amatörer på ett synnerligen förtjänstfullt sätt, Ernst Lundqvists bagatell Småflickor och Frigga Carlbergs oförbrännliga Samma don med dess snärtar åt en viss kategori av kvinnor, vilka på grund av den egna lyckans och välbefinnandets skygglappar ej kunna se de många stötestenarna på de mindre lyckligt lottade medsysstrarnas väg. Som ett dröjande intryck nu efteråt står minnet av de vackra dekorationerna i rösträttsrörelsens färger, det vackra standaret, en gåva från fru Märta Hellström, och det väckande i erinringen om, vad som utträttats under de svunna tio åren. Sakerligen var det mer än en, som kände sig medveten om, att de kvinnliga rösträttsföreningarnas mission ej är slut med kvinn-

PHOSPHO-ENERGON-PILLER
FORORDAS AV LÄKARE
@ Vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet. @
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

rösträttsfrågans lösning, utan att den viktigaste uppgiften är kvar, den att sprida opartisk upplysning om skilda sociala och politiska frågor bland de ämtligen politiskt mogna förklarade kvinnorna. Söderköpings lilla förening lovar att göra sitt.

Sävsjö F. K. P. R. höll årsmöte den 7 december varvid års- och revisionsberättelserna föredrogs och styrelseval förekom. Till medlem i centralstyrelsen utsågs föreningens ordförande, fröken Signe Johansson med fru Thorborg Persson som suppleant. Föreningen beslöt att söka sprida Rösträtt för Kvinnor. Ett trevligt samkväm med kaffe avslutade mötet.

Ystads F. K. P. R. firade sin 10-årsdag den 7 december. Föreningen sammanträdde i en sal på Angköket, där ett festligt kaffebord var dukat. Ordföranden, fru Strandberg, redogjorde för föreningens verksamhet under de gångna 10 åren. De sista 5 åren ha utmärkt sig för betydligt större livaktighet än de första. Sedan 1913 ha 17 föreningsmöten och 18 styrelsemöten hållits. Föreningens medlemsantal har fördubblats under dessa 5 år. Bland de mera betydande saker föreningen utträttat må nämnas kurserna i samhällslära år 1915 och sömnadskurserna 1916—17. Vid namnsamlingen 1913 kunde Ystads F. K. P. R. framvisa över 3,000 namn från Ystad och omnejd. Vid stadsfullmäktigvalen har föreningen utsänt uppmaning till kommunalt röstberättigade kvinnor att deltaga i valen. Dessutom har föreningen försökt bevaka kvinnornas intressen vid val i kommunala styrelser. Någon gång har det lyckats skjuta ett litet hål i den fördomarna starka mur, som man haft att söka genom bryta. Under förhoppning att 1918 års riksdag skall uppfylla kvinnornas önskemål får man väl hoppas att det må vara första och sista tiotalet år, som Ystads F. K. P. R. fyllde den 7 december. Vid företaget styrelseval utföll detta sålunda: till ordförande valdes fru Maja Strandberg. Övriga styrelseledamöter blevo fruarna Ebba Cederström, Anna Stael v. Holstein och Judit Winther samt frökenarna Berta Grönvall, Andrea Malmström och Elin Strandberg. Suppleanter blevo handl. Ellen Nilsson och fru Kety Olsson. Till revisorer utsågos frökenarna Gerda Fredriksson och Ida Malmberg med fru Amelia Bergengren som suppleant. Till centralstyrelsemedlem valdes fru Maja Strandberg; suppleant fröken Elin Strandberg. Landsföreningens planerade upplysningsverksamhet diskuterades och fru Wicksells artikel i frågan upplästes av fröken Malmström. Man beslöt uppskjuta insamlingen av penningmedel till efter jul. Samkvämet pågick därefter under sång av friherrinnan Cederström och fröken Björk, ackompanjerade av fröken Ljungdahl, samt uppläsning av fröken Olga Johnsson till kl. 11 e. m., då man skildes, nöjd och belåten med den enkla men trevliga 10-årsfesten.

Västmanlands länsförbund av L. K. P. R. hade årsmöte i Västerås den 25 november. Länsförbundets ordförande hälsade de närvarande välkomna. Utom arbetsutskottet hade ombud från respektive F. K. P. R. inom länet infunnit sig. Val av arbetsutskott för 1918 företogs. De förutvarande omvaldes: fru Nina Andersson, Västerås, ordförande; fröken Helga Sundborg, Arboga, v. ordförande; fröken Unda Bohman, Västerås, sekreterare; fröken Hanna Mogren, Sala, v. sekreterare; fröken Maria Strandell, Köping, kassaförvaltare; fru Mary Arosenius, Norberg, v. kassaförvaltare. Revisionsberättelsen föredrogs och godkändes. Full och tacksam ansvarsfrihet beviljades. Flera talare förordade en föredragsturné inom länet och böra såväl de olika rösträttsföreningarna som nya platser inom länet besökas. Den bästa tiden härför vore mars och april under 1918. — Nästa årsmöte skall hållas under våren 1918 i Arboga, dit inbjudan framfördes. Ordföranden avslutade mötet och tackade de närvarande. Sedan middag intagits på hushållsskolan, avreste gästerna.

